

บทบาทและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการชนไก่ในสังคมไทย: กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ประสิทธิ์ เงินชัย

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาไทยศึกษา

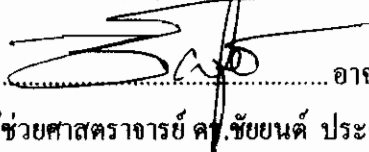
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

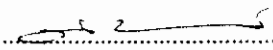
สิงหาคม 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

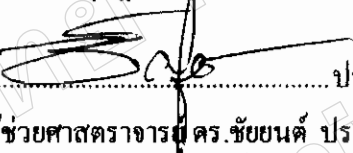
คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิตและคณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต ได้พิจารณา
คุณวุฒิบัณฑิตของ ประสิทธิ์ เงินชัย ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

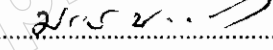

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

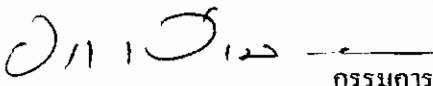

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต

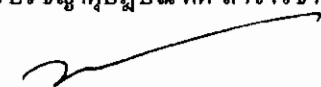

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง)

..... กรรมการ
(ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อนุมัติให้รับคุณวุฒิบัณฑิตฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่...๓๐...เดือน...สิงหาคม...พ.ศ. 2556

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสัมศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วย ความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศ ปิ่นตบแต่ง คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขและวิจารณ์ผลงาน ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบรวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ นายพงศกร เอื้อพรพาณิชย์ เจ้าของฟาร์ม ส.บูรพาไก่ชน นายดาวรุ่ง พุ่งทองคำ ที่ให้สละเวลาให้ผู้วิจัยลงพื้นที่แนะนำให้รู้จักแหล่งข้อมูลสำคัญ ตลอดจนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ทำให้คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณทก รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมทั้งท่านอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เขียนตำราและบทความ วารสารต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้อ้างอิงในงานคุษฎีนิพนธ์นี้

คุณค่าและประโยชน์ของคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทีแด่ บพทรี บูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ประสิทธิ์ เงินชัย

51810219: สาขาวิชา: ไทยศึกษา; ปร.ด. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ: คำรองอยู่/ การชนไก่/ การพนัน/ สังคมไทย/ ภาคตะวันออกเฉียง

ประสิทธิ์ เงินชัย: บทบาทและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการชนไก่ในสังคมไทย: กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียง (ROLES AND EXISTENCE OF COCKFIGHT CULTURE IN THAI SOCIETY: A CASE STUDY OF THE EASTERN REGION) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, ร.ด., สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, ร.ด., 250 หน้า, ปี พ.ศ. 2556.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ บทบาท และกระบวนการพนันของการชนไก่ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพนันชนไก่กับบริบททางสังคมของภาคตะวันออกเฉียง การศึกษาจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลหลากหลายรูปแบบเชิงผสมผสาน (Mixed Model) ได้แก่ การสัมภาษณ์ การวิจัยจากเอกสาร การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวมถึงการสำรวจ ผลจากการศึกษาพบว่า พัฒนาการของการพนันชนไก่ในภาคตะวันออกเฉียงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ยุคใหญ่ ๆ คือ การพนันชนไก่ในยุคสมัยดั้งเดิมตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และการชนไก่ในยุคสมัยใหม่ตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน กระบวนการพนันชนไก่นั้นประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนคือ ลักษณะของสนามชนไก่ในภาคตะวันออกเฉียงสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ บ่อนป่าหรือบ่อนบ้าน บ่อนชนไก่หรือบ่อนตีตัว และบ่อนบ็อกซิ่งหรือสมัครเล่น ลักษณะของไก่ชนในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้ 5 สายพันธุ์คือ ไก่ชนสายพันธุ์ไทย ไก่ชนสายพันธุ์พม่า ไก่ชนสายพันธุ์เวียดนามหรือไซ่ง่อน ไก่ชนสายพันธุ์บราซิล และไก่ชนสายพันธุ์ผสม ลักษณะของการเลี้ยงไก่ชนในภาคตะวันออกเฉียงสามารถแบ่งลักษณะของการเลี้ยงไก่ชนในภาคตะวันออกเฉียงเป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การเลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้าน การเลี้ยงไก่ชนแบบซุ่มขนาดเล็ก การเลี้ยงไก่ชนแบบซุ่มเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่ และการเลี้ยงไก่แบบฟาร์ม ลักษณะของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพนันชนไก่ในภาคตะวันออกเฉียงประกอบด้วย คือ กลุ่มเจ้าของบ่อน กลุ่มซุ่มไก่ชน และกลุ่มเขียนพนันหรือนักพนัน ลักษณะของรูปแบบการพนันชนไก่ในภาคตะวันออกเฉียงสามารถแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือลักษณะแรกเป็นวิธีการเล่นพนัน คือ การเล่นเสมอ การเล่นต่อ การเล่นรองและการเล่นออกตัว ลักษณะที่สองเป็นเรื่องกติกากของการพนันไก่ชน ลักษณะที่สามเป็นเรื่องของกลโกงและเล่ห์เหลี่ยมลักษณะสุดท้ายเป็นเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการเล่นพนันชนไก่ในภาคตะวันออกเฉียง ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลมาก ได้แก่ การชนไก่เพื่อความบันเทิง ความมั่นใจในการพนันไก่ชน การชนไก่เป็นการพนันที่ไม่จำกัดวงเงินที่เล่น และความสะดวกในการมีบ่อนไก่ชนใกล้บ้าน การพนันชนไก่ในภาคตะวันออกเฉียงเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมของภาคตะวันออกเฉียงคือ ทางด้านเศรษฐกิจไก่ชน ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความบันเทิงแต่ได้กว้างไว้เป็นอาชีพเพื่อตลาดคือ เพื่อการซื้อขาย ทางด้านการเมืองการชนไก่มีความสัมพันธ์กับอำนาจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง และผู้มีอิทธิพล ทางด้านวัฒนธรรมการชนไก่มีความสัมพันธ์กับเรื่องความเชื่อทางพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์

51810219: MAJOR: THAI STUDIES; Ph.D. (THAI STUDIES)

KEYWORDS: ROLES/ EXISTENCE/ COCKFIHT/ GAMBLING

PRASIT NGERNCHAI : ROLES AND EXISTENCE OF COCKFIGHT CULTURE
IN THAI SOCIETY: A CASE STUDY OF THE EASTERN REGION. ADVISORY
COMMITTEE: CHAIYON PRADITSIL, Ph.D., SAMRIT YOSSOMSAKDI, Ph.D., 250 P.
2013.

The objective of the research is to study the development, roles, and process of cockfight gambling in the eastern region of Thailand. The methodology is a mixed model, consisted of interviews, secondary research, participated observation, and exploration. The study found that the development of cockfight gambling have two main era-from the ancient time of Ayudhaya till the 2475 revolution, and from the 2475 revolution till present time. The cockfight consisted of five processes, and the venues can be categorized in three types-home venue, gambling venue, and boxing venue. The different breeds of cockfight are Thai, Burnese, Vietnamese, Brazilian, and mixed breed. There are four scales of farm for breeding cockfight-home farm breeding, small farm breeding, medium farm breeding, and big farm breeding. People involved in cockfight gambling are gambling venues owners, farm owners, and gamblers. The four ways to gamble are result-based gambling, rule-based gambling, tactical-based gambling, and styled-based gambling. The factors that lead to the existence of cockfight gambling in the eastern region are for entertainment purpose, flexible rules to gamble, and convenient - due to close proximity of the venues. The cockfight gambling has close relationships to social and economical in the eastern region, as it is not for only entertainment but also for trading, and relationships with both formal in informal political figures, also cultural aspects relating to Buddhism and Brahma beliefs.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหาวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
การนำเสนอผลการศึกษา.....	7
2 การสำรวจองค์ความรู้.....	8
การวิพากษ์แนวคิด โครงสร้างหน้าที่.....	8
ความหมายของวัฒนธรรม.....	15
ประเภทของวัฒนธรรม.....	21
ทฤษฎีทางวัฒนธรรมในการวิเคราะห์การชนไก่.....	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
3 วิธีวิทยาการวิจัย.....	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การตรวจสอบข้อมูล.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4 พัฒนาการและบทบาทของการชนไก่ในบริบทสังคมภาคตะวันออก.....	47
การชนไก่แบบดั้งเดิม.....	47
การชนไก่แบบสมัยใหม่.....	62
สรุปท้ายบท.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 กระบวนการพ่นชนไก่ที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันของพื้นที่ภาคตะวันออก	80
ลักษณะของสนามชนไก่ในภาคตะวันออก	80
ลักษณะของไก่ชนในปัจจุบัน	87
ลักษณะของการเลี้ยงไก่ชนในภาคตะวันออก.....	113
ลักษณะของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพ่นชนไก่ในภาคตะวันออก.....	141
ลักษณะของรูปแบบการพ่นชนไก่ในภาคตะวันออก.....	161
สรุปท้ายบท.....	175
6 ความสัมพันธ์ระหว่างการพ่นชนไก่กับบริบททางสังคมของภาคตะวันออก.....	178
การชนไก่กับบริบททางเศรษฐกิจ.....	178
การชนไก่กับบริบททางการเมือง.....	187
การชนไก่กับบริบททางการวัฒนธรรม	195
สรุปท้ายบท.....	197
7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	200
สรุปผลการศึกษา.....	200
การอภิปรายผลการศึกษา.....	206
ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย	210
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	211
บรรณานุกรม	212
ภาคผนวก	218
ภาคผนวก ก.....	219
ภาคผนวก ข.....	228
ภาคผนวก ค.....	238
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	246

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 45
2	สนามชนไก่หรือบ่อนไก่ในภาคตะวันออก..... 85
3	ร้อยละของกลุ่มประชากรมีน้ำจําแนกตามสายพันธุ์ไก่ที่เลี้ยง..... 89
4	ค่าเฉลี่ยของจำนวนไก่ที่เลี้ยงจําแนกตามสายพันธุ์ (ตัว)..... 89
5	การเปรียบเทียบการเลี้ยงไก่ชนในแบบต่างๆ..... 113
6	รายชื่อผู้ชมไก่ชนขนาดใหญ่ในภาคตะวันออก..... 139
7	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างมีน้ำในภาคตะวันออกจําแนกตามหลักเกณฑ์ ในการเปรียบไก่ (n=60)..... 150
8	ร้อยละของประชากรจําแนกตามรูปแบบกลไกในวงการไก่ชน..... 166
9	ร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีน้ำในภาคตะวันออกจําแนกตามความเห็น เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการเล่นพนันในภาคตะวันออก (n=60)..... 171
10	มูลค่าการส่งออกไก่ชนไทยปี พ.ศ. 2545..... 183
11	การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ทางสังคมของบ่อนชนไก่แต่ละประเภท..... 193